

ЕТНОГЕНЕЗ У ВИЗНАЧЕННІ КУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ МОЛДОВИ

Кантемирова Алана Таймуразівна, студентка фортепіанно-теоретичного відділу кафедри прикладної та теоретичної культурології Одеської державної музичної академії імені А. В. Нежданової. Науковий керівник – професор, доктор мистецтвознавства, заслужений працівник культури, завідувач кафедри теоретичної та прикладної культурології, член Вченої ради Маркова Олена Миколаївна.
e-mail: alanakantemirova2497@gmail.com

Етногенез у визначенні культурного феномену Молдови.

Завдання наукового дослідження — систематизація матеріалів з історії Молдови в ракурсі специфіки розвитку в ній традицій Православ'я і його аристократичної підтримки, із виходом на музичне взаємопроникнення виразності молдовсько-румунського леутарського і кобзарського мистецтва в Україні.

Методологія та наукові підходи - культурологічний, міждисциплінарний, системний і компаративний підхід, зафіксований в працях А. Лосєва і співзвучний музикознавчій стильовій компаративістиці праць Б. Асаф'єва та його послідовників в Україні.

Висновки дослідницької наукової роботи. Історичні дані, що фіксують складення романомовної молдавської нації з православно-візантійського кореня, ведуть до усвідомлення ґрунтовності шанування Православ'я і вченості в аристократичних родах Молдавії і пов'язаних з нею творчих особистостей рівня родини Кантемирів. Релігійно-мистецька витонченість учня Ф.Шопена К.Мікулі, народженого в Буковині, спадкоємна до носіїв лицарського Служіння бандуристів-кобзарів України, що берегли заповіді провізантійського князівства Древнього Київа.

Рамки дослідження – XVIII–XIX ст.

Практична цінність дослідження визначена можливістю розширення матеріалів з історії культури у відповідних курсах середніх і вищих навчальних закладів.

Ключові слова: етногенез, молдавська нація, аристократія, культурний феномен.

Проблема національної культури в сьогоденні стоїть надзвичайно гостро, оскільки ідея космополітизму-інтернаціоналізму виявилася утопією ХХ століття, представляючи характерні явища минулого століття

у вигляді «емансипації від національного», як це маємо у І. Стравінського 1920–1930-х років та ін. ХХІ століття ознаменоване увагою до окремих національно-етнічних тенденцій у контексті глобальних взаємодій-перехресть всесвітньої комунікаційної мережі. В даному випадку привертаємо увагу до молдавського національного феномену, до нації, яка за територіальними, релігійно-віросповідальними та подієво-історичними умовами складає безпосередню співвіднесеність з українством.

Молдавська національна специфіка розробляється у працях, присвячених історії слов'янства і пограничних з цим ареалом народів, у тому числі у Ю. Петухова [18], у книгах, що висвітлюють шляхи ствердження Православ'я [1; 11; 15], а також у дисертації О. Мироненко [16], Г. Завгородньої [7] та ін. У дослідженнях 2010-х років підкреслюється особливість, унікальність молдавського феномена та одночасно його спорідненість із румуно-дакським і слов'янським світами. Перше з них (спорідненість з румуно-дакським ареалом) за ідеологічними і політичними причинами в межах колишнього Радянського Союзу не обговорювалося, в сьогоденній Молдові очевидним болісним моментом в її політичному житті виступає «румуноцентризм» і т.п. Але всі ці показники етнічно-національної специфіки не розглядалися в ракурсі лідерства релігійно-аристократичних ліній культури Молдавії-Валахії в ареалі Півдня і Сходу Європи, зважаючи на величкий внесок у буття Православ'я нащадків Молдовських господарів Петра Могилы, Димитрія Кантемира і синів-онуків останнього в Росії, що й стало причиною збереження саме у Молдові традицій вченого православного чернецтва у часи винищення його в роки царювання Катерини II.

Причиною обраної теми є культурне буття сьогоденішньої України, для якої прикордоння з Молдовою утворює реальність територіального буття і культурно-етнічної взаємодії. І це заповів ще Т. Шевченко знаменною фразою із «Гайдамаків»: «А що б то з його за кобзар був, якби не волох!..» [21, с. 80]. Культура Молдови традиційно усвідомлювалася в багатстві та своєрідності фольклору, але минаючи високе, міжнародного значення релігійного і науково-творчого провітництва нащадків монархів Молдови.

Мега даного дослідження – систематизація матеріалів з історії Молдови в ракурсі специфіки розвитку в ній традицій Православ'я та його аристократичної підтримки, із проекцією на музичне взаємопроникнення виразності молдовсько-румунського леутарського і кобзарського мистецтва в Україні.

На сьогодні мало кому відоме ім'я Паїсія Величковського (1722–1794) в контексті драматичних обставин буття православної вченості у другій половині XVIII століття. Адже у названий період, як вже було відмічено, з приходом до влади Катерини II піднялася така хвиля гонінь на Православ'я, що перевершила усі «жорсткості» Петра I. І. Концевич, представник білоеміграційних кіл, монархіст, але щирий захисник православних традицій, так характеризує ситуацію, що склалася: «Петро I ретельно вивчив церковне керування в протестантських країнах і ввів його в себе за зразком скандинавських держав... Особливо різкі міри проти монастирів. Петро I іменує їх 'гангреною держави', а ченців вважає дармоїдами й крутіями, ченцям не дозволяється мати в келіях папір і пера. [...] За указами Петра I, спрямованими проти монастирів, впливають укази Анни Іоанівни й, особливо, указ Катерини 1764 року. Цей рік став чорним роком для чернецтва..., монастирі збезлюділи...» [14, с. 200–201].

Проти цього безбожництва Катерини II піднялися запорожці – освічені, музично-навчені й готові до Подвигу заради Батьківщини й Віри: то була Гайдамаччина 1766–1767 гг., оспівана 27-літнім Т. Шевченком, уродженим Грушевським, вихований запорожцем-дідом. Запорізька Січ – православне лицарство – підтримала повстання Пугачова проти спустошувачки православних монастирів Катерини Великої. І запорожці, на відміну від донських козаків, не видавали своїх вождів, прийняли мучеництво за Віру – хто служінням на Кавказі (кубанці), а хто – відходом за Дунай («запорожці за Дунаєм»).

У цих неможливих для існування православного *старцівства* умовах в Росії й Україні феномен Паїсія Величковського, носія традицій *вченого чернецтва*, пов'язаного з Києво-Печерською лаврою в Україні, зміг утриматися лише в ареалі молдово-румунського Православ'я. Саме він з віддаленості молдово-румунського перебування відродив на Русі старцівство і вчене чернецтво. Не можна правильно уявити собі духовний стан руського чернецтва і російського народу у XVIII і XIX століттях, не враховуючи духовного впливу старця Паїсія та його учнів. Цей вплив поширився більш ніж у 100 оселях 35 єпархій російської Церкви, за посередництва більше 200 учнів старця та їх наступників [11, с. 67–81].

Під його впливом змінився вигляд руського чернецтва: зросло значення внутрішнього духовного подвигу, про характер якого можна судити за старцівством Оптиної Пустощі і з зображення його в російській літературі («Брати Карамазови» Ф. Достоевського). Славнозвісні російські письменники (Ф. Достоевський, Л. Толстой, В. С. Соловйов,

К. Н. Леонтьев та ін.) і зобов'язаний Україні своїм входженням у світову літературу М. Гоголь помітили цей духовний рух у російському чернецтві, вивчали його і відчували на собі його вплив.

І не забуваймо, що феномен Паїсія Величковського визначився наявністю в Молдавії–Румунії умов збереження вченого чернецтва і православної вченості в цілому, заповіданих величною діяльністю у Києві Петра Могили, нащадка царського роду, який навчався у Галіканській Франції і вніс європейський масштаб реформованого Православ'я в буття Руської, Східної і Західної (Української) церкви, що зберегло свою вірність Нероздільній церкві і відмежувалося від Реформації Протестантизму.

Усвідомлення вказаного становища у Молдові неможливе без розуміння етногенезу нації, романомовна специфіка якої й послідовне дотримання Православної віри складає певне виняткове явище у культурному розподілі Європи.

З першого мільйона років і по перше тисячоліття до н.е. перебиваються відомості про те, що відбувалося на берегах Дністра. Ми тільки пам'ятаємо, що в територіальній співвіднесеності з Подністров'ям, у Малій Азії, в контакті зі слов'яно-скіфами, вишикувалася культура Трої, зруйнована ахейцями-греками в XIII столітті до н.е. Латиняни, населення Трої, розсіялися, і, можливо, тікаючи за межі грецької колонізації, оселялося у своїх колишніх союзників скіфів-слов'ян або складала племенні союзи, як за часів сарматського князя Гатала, що у 179 р. до н.е., проганяючи царських скіфів зі своєї території та змусивши їх осісти у сучасній Добруджі [3], відновив тим контактність скіфів і латинян.

Повертаючись до подій падіння Трої, підкреслимо, що, за легендою, основна місія Енея та його дружини, які втекли з приреченої Трої, стало заснування Риму, що було здійснене в контакті з венедами [19, с. 51–56], західними слов'янами, які проживали на Апенінах і дали своє ім'я Венеції.

Тим самим від доби палеоліту населення визначилося, через слов'ян і скіфів (давніх іранців), у контактах з латинянами, які могли культурно підготувати наступні взаємодії з культурою Великого Риму перших століть до і після нашої ери.

I–III століття н. е. у Придністров'ї посилюється Римський вплив. У I ст. до н. е. очевидно посилюється римська експансія в Нижньому Подунав'ї: римляни створюють провінцію Нижня Мезія (сучасні території північної Болгарії та румунської Добруджі). У 57 році н. е.

вони вводять свій гарнізон у Тіру (що на території сучасної Одеської області, Україна). На півдні Дністровсько-Прутського межиріччя стояли I Італійський і V Македонський легіони. Деякі дослідники вважають південний Троянів вал, що перетинає межиріччя із заходу на схід, спорудженим римлянами – для боротьби з вторгненнями кочівниками. Однак дані, отримані в результаті розкопок, це не підтверджують [10].

Територія Придністров'я усвідомлюється, за римськими джерелами, як заселена гето-даками, представниками фракійської культурної лінії, прославленої достоїнствами царя, героя і співака Орфея, визнаного у Стародавній Греції як учасника походу Аргонавтів. З розповсюдженням Християнства склалася традиція ідентифікації Орфея і Христа [2; 15, с. 172], в якій пастирська лагідність і єдинобожжя ріднили античного героя-фракійця і Сина Божого. Римська експансія прискорила формування у гето-даків ранніх політичних утворень. Так, у I ст. до н. е. відоме об'єднання гето-дакійських племен під керівництвом Бурбесті, яке, однак, незабаром розпалося. Потім центр політичних утворень гето-даків пересунувся в регіон Карпат, де в I ст. до н. е. виникають ранні форми держави[3].

Християнізація Придністров'я визначилася діяльністю Апостола Андрія, що ще за часів правління імператорів-язичників визначило інтенсивне прийняття Християнства, за рахунок впливу греків-колоністів (у перші століття громадян Риму), що вшановували культ Орфея. Латинізований прослов'янський культурний комплекс населення Придністров'я виявився активно втягнутим у візантійський релігійно-культурний ареал, емблематизований участю Феофіла Томіського на Першому Вселенському соборі в Нікеї (325 р.) [2].

Після двох запеклих воєн (101–102 і 105–106 рр.) римський імператор Траян захопив частину земель гето-даків і утворив провінцію Дакія. Вона була заселена римськими і романізованими колоністами. Влада проводила політику романізації гето-даків. І все це відбувалося (II–III ст. н.е.) на тлі запеклої боротьби римської влади з поширенням Християнства, представників общин яких якщо не страчували, то виселяли на окраїни Імперії, у тому числі у Дакію і Придністров'я. З останніми органічно контактувало населення цих римських провінцій, закладаючи міцні християнські засади провізантійського типу в культурні орієнтири Подністров'я. Історичні перипетії зазначених демографічних і культурно-історичних подій автор втілює у віршах:

Средь неразгаданных земель,
Что красотой своей пленили,
Остался след минувших дней,
И вклад его мы не забыли .

До нашей эры на Днестре,
Байраки Мошгоры осели,
И быт их Римляне вполне
Своим мечем разворошили.

И в Православьи утвердившись,
Романский ген проник в тот край,
Взял отпечаток грозно-сильный
Потомков Трои, латинян.

Отже, заселення території Молдови, зазначеної стоянками палеоліту, етнічно промальовується до першого тисячоліття до н.е., коли пересування скіфів, слов'ян, гето-даків щедро напластовуються на культурні шари античного світу різнонаціональних і різноетнічних проявів. Також особливо слід виділити історичну вірогідність (на рівні гіпотези) проникнення троянського (або його залишків) населення після розгрому Трої в землі Подністров'я; саме ця історична ситуація може пояснити латинську основу населення майбутньої Молдови і стійку орієнтацію на Грецію-Візантію, а не на Італію-Рим на початку Нової ери.

Спеціально відзначаємо взаємодію з гето-дакським і фракійським культурним шаром латиномовного населення Подністров'я, що становить спеціальну сторінку обґрунтування збігів і розбіжностей близьких і самостійних націй етносів Молдови-Румунії.

Російсько-турецькі війни й інші збройні конфлікти XVIII століття відкрили новий етап в політичних долях Молдавії, тим більше, що вони не раз велися на її території. Дієвість військово-політичного союзу довела Полтавська битва, в якій брали участь тисячі молдавських добровольців [17]. Саме на цьому етапі (від 1710 р.) проявилися чудові воєнні, політичні й громадські якості Димитрія Кантемира. Зайнявши господарський престол, Д. Кантемир в умовах розпочатої російсько-турецької війни отримав реальну можливість для здійснення своїх давніх планів – звільнення князівства від ярма Османської імперії. Російський цар спеціальною грамотою-дипломом на ім'я Дмитра Кантемира від 13 квітня 1711 року підтвердив всі пункти договору,

де стверджував, що за «давнім звичаєм Молдови вся державна влада буде в руках господаря».

До початку Прутського походу 1711 року в Росії значилися шість волоських полків і дві хорогви (хоругви): сербська і польська [13, с. 144–147]. Але Прутський похід не призвів до звільнення Молдавії від турецького ярма. У складі російських регулярних військ було залишено тільки один молдавський підрозділ у 250 чоловік, однак і після закінчення походу в російській армії збереглося багато молдавських нерегулярних підрозділів. Наступна російсько-турецька війна (1735–1739) дозволила молдавському боярству і духовенству встановити прямі зв'язки з російським командуванням і вести з ним переговори про подальшу долю князівства.

Д. Кантемир став радником царя зі східних питань, отримав титул князя і маєтки в Україні. Освітній і величний інтелектуальний запас Димитрія Кантемира виявився у тому, що у 1714 р. він був обраний членом Берлінської академії наук. Майже всі праці Дмитра Кантемира були написані в Росії, на них великий вплив зробили петровські реформи. Спадкоємець молдавських господарів, Д. Кантемир – автор низки історичних («Історичний, географічний і політичний опис Молдавії», «Хроніка старожитніх романо-молдавсько-волохів») і філософських («Метафізика», «Верховний суд або суперечка мудреця зі світом») праць [6, с. 287].

У період Російсько-турецьких воєн першої половини XVIII ст. у складі російської армії з'явилися сербський і угорський гусарські полки, почалося формування окремого молдавського корпусу (був створений до весни 1739 г.), а на чолі корпусу був поставлений Костянтин Кантемир, який прибув у Росію в 1738 році. Створені полки взяли участь у російсько-турецькій (1735–1739) і російсько-шведській (1741–1743) війнах. У кампанії 1739 р. корпус чисельно зріс і брав участь у всіх основних операціях. Другий етап кампанії розпочав похід загону Костянтина Кантемира на Яси. 1 вересня 1739 р. К. Кантемир вступив у місто. 5 вересня представниками місцевої влади і командувачем російської армії був складений договір, який повинен був закріпити й оформити приєднання Молдавії до Росії. Белградський мир (1739 р.) не відображав реального співвідношення сил, а був результатом міжнародної дипломатичної гри. За умовами договору Молдавія була повернута Туреччині. Боячись помсти турків, разом з російською армією пішли багато молдаван, які брали участь у війні, серед них і митрополит Антоній [13, с. 287–294].

В основному положення Молдавії в цей період визначалося ходом боротьби європейських країн за дозвіл східного питання. У цих війнах вирішувалося історичне майбуття Молдавії.

Наведені відомості демонструють визначну роль господарського роду Кантемирів у боротьбі Молдавії за збереження Віри і національної державності. Звертаємо увагу на перехрещення долей трансільванської Угорщини (більшість населення якої склали православні румуни і циганські общини серед них – цигани хрещені у Візантії у IV–V ст. [20]) і молдаван, валахів, що були у державно-воєнному союзі Кантемирів. Як бачимо, ренесансний універсалізм воїна – державного діяча – вченого-історика відрізняв особу Димитрія Кантемира.

Такими ж стали і його спадкоємці, зокрема Антіох Дмитрович Кантемир. Він був видатним російським поетом-сатириком, дипломатом, високоосвіченою людиною: досконало володів кількома мовами, вивчав точні й гуманітарні науки, історію російської культури. Літературну діяльність він розпочав у 1725 році з перекладів. У політичних епіграмах і оригінальних сатирах (1729–1731 рр.) виступив як сміливий захисник реформ Петра I.

Від 1732 року Антіох Кантемир був послом у Великобританії, в 1738–1744 роках – у Франції. За кордоном продовжував писати сатири, перекладав Горація, Анакреонта, марно домагаючись друкування своїх творів у Петербурзі. Як прихильник теорії природного права, він поширював ідеї Просвітництва. У 1730 році Кантемир переклав російською мовою трактат фізика Б. Фонтенеля «Розмови про безліч світів». У 1742 Антіох Кантемир написав до трактату примітки, багато з яких увійшли у листи «Про природу і людину», що стали першою спробою створення російської філософської термінології і матеріалістичного пояснення найважливіших філософських понять. Він запровадив до вживання в російській мові таких слів як *ідея*, *депутат*, *матерія*, *природа* та ін. [9, с. 360–372].

Україна і Польща частково зобов'язані Молдавії особистістю Кароля Мікулі, який представив Європі висоти достоїнств творчої інтелігенції, нація якої склалася на берегах Дністра (грецькою – Тираса). К. Мікулі вважається походженням з Молдавії, уточнені дані вказують на румунсько-вірменські корені його родини [8, с. 422–425]. Та зрозуміло, що саме інтелігентські кола Буковини, українсько-молдавське оточення родини Мікулі відіграли вирішальну роль у його сходженні до висот музичного Олімпу.

Кароль Мікулі – один із трьох знаменитих шопенівських учнів (разом з Томасом Телефсеном і Карлом Фільчем), причому він був

найскравішим із них, зберігаючи виконавську, тобто салонну, манеру великого польського музиканта, яка в самій Польщі була витіснена пролістівським піанізмом Ігнаці Подеревського, Артура Рубенштейна та ін.

Кароль Мікулі – молдавський і румунський композитор, піаніст, диригент, педагог, фольклорист, музично-громадський діяч. Навчався в Парижі у Ф. Шопена, композиції – у Ребера. Від 1848 року концертував як піаніст у країнах Європи, збирав і опрацьовував молдавські, польські, українські народні пісні. Піаністові Мікулі належить ряд обробок для фортепіано молдавських і румуно-молдавських мелодій, які в сукупності утворюють щось на зразок французької сюїти [12]. Тобто, це багаточастинний цикл, пов'язаний інтонаційно-інтервальними ознаками. Інтонаційна спільність п'єс відображена у назвах, які копіюють позначення національних жанрів: дойна, хору, монтенеску, кантекум та ін. Цим загальним інтонаційним стрижнем виявляється мелізматична ошатність мелодії, яку асоціюють із одухотвореністю мистецтва рококо.

Нагадаємо, що шопенівську фортепіанну манеру гри ряд дослідників (зокрема Ірена Подобас) називають варшавським бідермейером. Вона передбачає відтворення музики в умовах шляхетських салонних зібрань (відомо, що Шопен ніколи не грав у інших приміщеннях, крім салону). Відтворювалася у звучанні «легких фортепіано» манера клавесинної французької салонної музики XVIII століття. Мікулі, як можна зробити висновок з префіксу «фон» у імені його батька, отримав шляхетський титул в Австро-Угорській монархії. Потрібно відзначити, що, судячи з музичних матеріалів, Мікулі вельми пильно вивчав специфіку інтервально-ладових конструкцій Шопена в їх співвіднесенні з румуно-молдавським музичним надбанням.

Як відомо, лідійський ладовий нахил показовий для шопенівських, зроблених у народному або церковному дусі мелодій (нагадаємо Мазурку № 15). Безумовно, Мікулі вводить й інші прикмети молдавсько-румунського колориту, що йдуть від греко-візантійських джерел. Двічі гармонічні лади, які у Шопена також є, у Мікулі самозначущі. В результаті підкреслюємо: молдавсько-румунський пласт для Мікулі явно асоціювався з греко-візантійськими стимулами слов'янського і польського мистецтва, зокрема, з вишуканою мелізматичністю, народженою спорідненістю з візантійсько-церковними мелодійними джерелами. Цей самий зв'язок з ранньохристиянською культурою Нерозділеної церкви усвідомлював Мікулі в поезиці рококо, яка мала надзвичайний вплив на виконавський стиль Шопена.

Твори К. Мікулі названі національно-румунськими *аріями*, що явно вказує на французьке джерело натхнення, бо арія як номер мала місце у французькому балеті і в танцювально-одухотвореній сьюті [5, с. 239–258].

Феномен румуно-молдавського колориту творів К. Мікулі стверджує перехрестя молдавського і слов'янського музичних світів, що має місце у творчості молдавських-румунських леутарів і українських кобзарів. В термінологічному вжитку маємо вище наведений вислів з «Гайдамаків» Т. Шевченка («А щоб то з його за кобзар був, якби не волох!...»), що в довідковій і навчальній літературі ніяк не пояснюється, але через Віру і бойове братство апробовано як зроблене у виконанні історичного боргу. І ця нерозкрита в історичних описах таємниця ментально-етнічних перетинів латинян, молдаван-румун Подністров'я і наддніпрянських слов'ян хвилює, оскільки двічі гармонічні лади і лідійський нахил молдавсько-румунських дойн достойно виразно сполучаються з «жалями» бандурно-кобзарської думовості.

Не забуваймо, що генеза українського бандурного-кобзарського мистецтва у добу Козаччини живилася поетико-музичним Служінням колишніх воїнів, лицарів-бояр, тобто воєнної аристократії нації (нагадаємо, що дума, за визначенням, є похідною від *князівської* київської поезії [4, с. 329]). В цьому випадку традиції козацької освіченості та лицарства стали паралеллю до провізантійських зусиль корифеїв молдавської нації і тих, хто представляв її у світовому просторі.

Висновки. Історичні дані, що фіксують формування романо-мовної молдавської нації під впливом православно-візантійського кореня, ведуть до усвідомлення ґрунтовності шанування Православ'я і вченості в аристократичних родах Молдавії та пов'язаних з нею творчих особистостей рівня родини Кантемирів. Релігійно-мистецька витонченість учня Ф. Шопена К. Мікулі, народженого в Буковині, спадкоємна до носіїв лицарського служіння бандуристів-кобзарів України, що берегли заповіді провізантійського князівства Давнього Кисва.

Література

1. Бусева-Давидова І. Мистецтво Візантійського світу. Енциклопедія для дітей / І. Бусева-Давидова. Москва: Аванта, 1997. С. 170-219.
2. Виникнення Християнства в Молдові. [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: http://www.vedomosti.md/news/Vozniknovenie_Hristianstva_V_Moldove

3. Даки – предки румун. [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: <http://www.excursiaromania.ro>
4. Дума / В. Гошовський. Дума // Музична енциклопедія: в 6-ти т. Т. 2. – Москва, 1974. – С. 329.
5. Дюрозуар Ж. Уривок з книги «Придворна арія у Франції. 1571–1655» / Гол. ред. З. Глядешкіна. Теоретичні проблеми музики французького бароко. – Москва, 2002. – С. 239–258.
6. Єрмуратський В. Суспільно-політичні погляди Д. Кантемира / В. Єрмуратський. – Кишинів, 1956. – 287 с.
7. Завгородня Г. Драматургічна роль полесполучень в сучасній музиці: (На матеріалі симфоній А. Онегера) / Г. Завгородня. – Кишинів: Штиинца, 1983. – 87 с.
8. Зінків І., Фільц Б. Камерно-інструментальна музика. Історія української музики. Т. 2. / гол. ред: Г. А. Скрипник. – Київ, 2009. – С. 422–455.
9. Історія Молдавської РСР, 2 вид., Т. 1. – Кишинів, 1965. – С. 360–372.
10. Історія Молдови. [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/История_Молдавии
11. Історія руської Святості . – Москва: Молода гвардія, 2001. – 544 с.
12. Кароль Мікулі – кращий учень Шопена [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: <https://shkolazhizni.ru/authors/ARARAT/posts/55602/>
13. Кириченко Н. До питання про участь молдавського народу в Прутському поході російської армії 1711 року / Н. Кириченко. – Кишинів, 1958. – 376 с.
14. Концевич І. Наживання Духа Святого в шляхах Давньої Русі / І. Концевич. – Москва, 1993. – 230 с.
15. Ляшевський С. Історія Християнства в Землі Руській з I по XI століття / С. Ляшевський. – Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 320 с.
16. Міроненко О. Композиторська діяльність у Республіці Молдові на рубежі ХХ–ХХІ століть / Міроненко О. – Кишинів, 2016. – 55 с.
17. Молдова в період панування Османської імперії [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hypo.ru/tom1/1123.html>
18. Петухов Ю. Таємниці древніх русичів / Ю. Петухов. – Москва : Вече, 2008. – 416 с.
19. Фадеева Т. Крим у сакральному просторі/Т.Фадеева. Історія, символи, легенди. – Сімферополь: Бизнес-Інформ, 2002. – 303 с.
20. Цигани [Інтернет-ресурс]. – режим доступу:
21. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Цыгане>
22. Шевченко Т. Кобзар / Т. Шевченко. – Київ: Дніпро, 1982. 647 с.
23. Cifka P., Friss G., Kertész I., Tótfalusi I. Képek és jelképek / P.Cifka. – Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó, 1988. – 205 p.

References

1. Busyeva-Davydova, I. (1997). *Mystetstvo Vizantiys'koho svitu*. [Art of the Byzantine world]. Moscow: Avanta [in Russian].
2. Vozniknovenie Khrystyianstva v Moldovi [The emergence of Christianity in Moldova] (n.d.). Retrieved from http://www.vedomosti.md/news/Vozniknovenie_Hristianstva_V_Moldove [in Russian].
3. Daky – predky rumun [Dacians are Romanian ancestors.]. (2004). Retrieved from <http://www.excursiaromania.ro> [in Romanian].
4. Hoshovs'kyy, B. (1974). *Duma. Muzychna entsyklopediya* [Duma Music Encyclopedia]. (Vol. 2). Moscow [in Russian].
5. Dyurozuar, Zh. (2002). Uryvok z knyhy «Prydvorna ariya u Frantsii.1571-1655» [A section from the book "Court aria in Frantia.1571-1655"]. In Z. Gladeshkina (Ed.) *Theoretical problems of French Baroque music*. Moscow [in Russian].
6. Yermurats'kyy, V. (1956). *Suspilno-politychni pohliady D. Kantemyra* [Social and political views of D. Cantemir]. Chisinau [in Moldovian].
7. Zavgorodnya, G. (1983). *Dramaturhichna rol polespoluchen v suchasni muzytsi (Na materialy symfoniy A. Anehera)* [The dramatic role of field combinations in contemporary music: On the material of A. Aneger's symphonies]. Chisinau: Shtiintsa [in Moldova].
8. Zinkiv, I., & Fil'ts, B. (2009). Kamerno-instrumental'na muzyka [Chamber instrumental music]. In *Istoriya ukrayins'koy muzyky-History of Ukrainian music*. (Vol. 2, pp. 422-425). Kyiv [in Ukrainian].
9. Istoriia Moldavskoi RSR. (1965). [The history of the Moldavian SSR]. (Vol. 1). Chisinau [in Moldovian].
10. Istoriya Moldovy [History of Moldova]. (n.d.). Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Ystoryya_Moldavy
11. *Istoriya rus'koy Svyatosti*. (2001). [The history of Russian holiness]. Moscow: Young Guards [in Russian].
12. Karol' Mikuli – krashchy uchen' Shopena. [Karol Mikulius as the best student of Chopin]. (n.d.). Retrieved from <https://shkolazhizni.ru/authors/ARARAT/posts/55602/>
13. Kyrychenko, N. (1958). Do pytan' pro uchast' moldavs'koho narodu v Pruts'komu pokhodi rosiys'koy armiyi 1711 rik [On the questions of the participation of the Moldovan people in the Prut campaign of the Russian army in 1711]. Chisinau [in Moldovian].
14. Kontsevych, I. (1993). *Nazhyvannia Dukha Sviatoho v shliakhakh Davnoi Rusi* [The Exaltation of the Holy Spirit in the Paths of Ancient Rus]. Moscow [in Russian].
15. Lyashevs'kyy, S. (2002). *Istoriya Khrystyianstva v Zemli Rus'koyi z I po KHI stolittya* [The history of Christianity in the Russian Empire from the first to the thirteenth century]. Moscow: FAIR-PRESS [in Russia].

16. Mironyenko, O. (2016). *Kompozytorska diialnist u Respublitsi Moldovi na rubezhi 20–21 stolit* [Composite activity in the Republic of Moldova at the turn of the 20th and 20st centuries]. Chisinau [in Moldovian].
17. Moldova v period panuvannia Osmanskoj imperii [Moldova during the reign of the Ottoman Empire]. (n.d.). Retrieved from <http://www.hyno.ru/tom1/1123.html>
18. Pietukhov, Yu. (2008). *Taiemnytsi drevnikh rusyshiv* [Secrets of the ancient Rusychs]. Moscow: Even [in Russian].
19. Fadyeyeva, T.(2002). Krym v sakral'nomu prostori [Crimea in the sacred space]. In *History, symbols, legends*. Simferopol: Business-Inform [in Ukrainian].
20. Tsyhany [Gypsies]. (n.d.). Retrieved from <https://ru.wikipedia.org/wiki/Tsyhane/Цигани>
21. Shevchenko, T. (1982). *Kobzar* [Kobzar]. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
22. Cifka, P., Friss, G., Kertész, I., & Tótfalusi, I. (1988). *Képek és jelképek* – Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó.

Кантемирова Алана Таймуразовна, студентка фортепиано-теоретического отдела, кафедры прикладной и теоретической культурологии Одесской государственной музыкальной академии имени А. В. Неждановой. Научный руководитель – профессор, доктор искусствоведения, заслуженный работник культуры, заведующий кафедрой теоретической и прикладной культурологии, член Ученого совета Е. Н. Маркова.
e-mail:alanakantemirova2497@gmail.com

Этногенез в определении культурного феномена Молдовы.

Задача научного исследования – систематизация материалов по истории Молдовы в ракурсе специфики развития в ней традиций Православия и его аристократической поддержки, с выходом на музыкальное взаимопроникновение выразительности молдавско-румынского лэутарского и кобзарского искусства в Украине.

Методология и научные подходы – культурологический, междисциплинарный, системный и компаративный подход, зафиксированный в трудах А. Лосева и созвучный музыковедческому стилевому компаративизму трудов Б. Асафьева и его последователей в Украине.

Выводы исследовательской научной работы. Исторические данные, фиксирующие становление романоязычной молдавской нации из православно-византийского корня, ведут к осознанию основательности почитания Православия и учености в аристократических родах Молдавии и связанных с ней творческих личностей уровня семьи Кантемиров. Религиозно-художественная утонченность ученика Ф. Шопена К. Миккули, родившегося в Буковине, наследственная к носителям рыцарского

Служения бандуристов-кобзарей Украины, что берегли заветы пра- византийского княжества Древнего Киева.

Рамки исследования – XVIII, XIX вв.

Практическая ценность исследования определена возможностью расширения материалов по истории культуры в соответствующих курсах средних и высших учебных заведений.

Ключевые слова: этногенез, молдавская нация, аристократия, культурный феномен.

Alana Kantemirova, student of Piano and the Theoretical department, the Department of Applied and Theoretical Culturology of the Odessa Nezhdanova State Music Academy. The scientific supervisor is a professor, a doctor of art studies, head of the Department of Theoretical and Applied Culturology, a member of the Academic Council Elena Markova.

E-mail: alanakantemirova2497@gmail.com

Ethnogenesis in the definition of the cultural phenomenon of Moldova.

The task of scientific research is the tracing of historical materials on the history of Moldova and the development of Orthodoxy traditions in it with the access to musical interpenetration of the means of leautars and kobzars in Ukraine.

Methodology and scientific approaches – cultural, interdisciplinary, systemic and comparative approach, recorded in the works of A. Losev and consonant with the musicological style of the work of B. Asafiev and his followers in Ukraine.

Conclusions of research work. The historical data that record the formation of the Romanian-speaking Moldovan nation from the Orthodox-Byzantine roots lead to an awareness of the solidity of veneration of Orthodoxy and scholarship in the aristocratic families of Moldavia and the associated creative personalities of the Kantemir family. The religious and artistic sophistication of K Mikuli (the pupil of F. Chopin), born in Bukovina, hereditary to the bearers of knightly service of Ukrainian bandura-players, that they cherished the wills of the primate of Ancient Kyiv.

The framework of the study is 18th, 19th centuries.

The practical value of the study is determined by the possibility of expanding materials on the history of culture in the relevant courses of secondary and higher educational institutions.

Key words: ethnogenesis, Moldovan nation, aristocracy, cultural phenomenon.

Стаття поступила до редакції 4.10.2017 р.